ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN MISCHO
της 2ας Ιουλίου 2002 [1]

1. Η Γαλλική Κυβέρνηση διά της αποφάσεώς της, στο πλαίσιο διαχειρίσεως της οφειλόμενης στην εμφάνιση της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών (στο εξής: ΣΕΒ) υγειονομικής κρίσεως, να εφαρμόσει στο έδαφός της προληπτικά μέτρα πέραν αυτών που έκριναν αναγκαία οι κοινοτικές αρχές, βρέθηκε αντιμέτωπη ταυτόχρονα με αμφισβητήσεις σε διάφορα πεδία.

2. Έτσι, η Επιτροπή άσκησε προσφυγή λόγω παραβάσεως κατά της Γαλλικής Δημοκρατίας λόγω της αρνήσεώς της να παύσει την απαγόρευση εισαγωγών βρετανικού βοείου κρέατος υπό τους όρους που προέβλεψαν οι αποφάσεις 98/256/ΕΚ του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 1998, σχετικά με επείγοντα μέτρα για προστασία από την σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών και σχετικά με την τροποποίηση της αποφάσεως 94/474/ΕΚ και την κατάργηση της αποφάσεως 96/239/ΕΚ [2], όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 98/692/ΕΚ της Επιτροπής, της 25ης Νοεμβρίου 1998 [3], και 1999/514/ΕΚ της Επιτροπής, της 23ης Ιουλίου 1999, για τον καθορισμό της ημερομηνίας κατά την οποία μπορεί να αρχίσει η αποστολή από το Ηνωμένο Βασίλειο προϊόντων που προέρχονται από βοοειδή σύμφωνα με το βασιζόμενο στην ημερομηνία καθεστώς εξαγωγής δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 5, της αποφάσεως 98/256/ΕΚ του Συμβουλίου [4].

3. Ενώ το Δικαστήριο δεν είχε ακόμη αποφανθεί επί της προσφυγής λόγω παραβάσεως (υπόθεση C-1/00), η Natinal Farmers' Union, επαγγελματικό όργανο που εκπροσωπεί τους γεωργούς της Αγγλίας και της Ουαλίας, άσκησε, στις 25 Ιουνίου 2000, ενώπιον του Conseil d'État (Γαλλία) προσφυγή ακυρώσεως κατά της σιωπηρής απορρίψεως, εκ μέρους της Γαλλικής Κυβερνήσεως, των αιτήσεων περί άρσεως της απαγορεύσεως των εισαγωγών που της είχε απευθύνει. Το ανώτατο αυτό δικαστήριο, θεωρώντας ότι η νομιμότητα των αποφάσεων, των οποίων ζητήθηκε η ακύρωση, εξηρτάτο αναγκαίως από το κύρος των αποφάσεων 98/692 και 1999/514, αποφάσισε να προσφύγει στη διαδικασία του άρθρου 234 ΕΚ προκειμένου να υποβάλει συναφώς προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο. Έτσι, με απόφαση περί παραπομπής της 28ης Μαΐου 2001, πρωτοκολληθείσα με τον αριθμό C-241/01, υπέβαλε τρία προδικαστικά ερωτήματα, με τα οποία ερωτούσε:

«1) δεδομένου του κανονιστικού χαρακτήρα των αποφάσεων 98/692/ΕΚ της Επι-

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — ΕΕ L 113, σ. 32.

3 — ΕΕ L 328, σ. 28.

4 — ΕΕ L 195, σ. 42.

τροπής, της 25ης Νοεμβρίου 1998, και 1999/514/ΕΚ της Επιτροπής, της 23ης Ιουλίου 1999, και παρά την παρέλευση της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής κατ' αυτών, μπορεί ένα κράτος μέλος να επικαλεστεί λυσιτελώς ουσιώδεις μεταβολές πραγματικών ή νομικών περιστάσεων, που επήλθαν μετά την παρέλευση των προθεσμιών ασκήσεως προσφυγής κατά των αποφάσεων αυτών, εφόσον λόγω των αλλαγών αυτών μπορεί να τεθεί εν αμφιβόλω το κύρος τους·

2) ήταν, κατά την ημερομηνία εκδόσεως των αποφάσεων των γαλλικών αρχών, οι προπαρατεθείσες αποφάσεις της Επιτροπής έγκυρες από την άποψη της θεσπιζόμενης με το άρθρο 174 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αρχής της προφυλάξεως·

3) παρέχουν οι διατάξεις του άρθρου 36 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 30 ΕΚ) περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε ένα κράτος μέλος την εξουσία να απαγορεύει τις εισαγωγές γεωργικών προϊόντων και ζώντων ζώων, δεδομένου ότι με τις οδηγίες 89/662/ΕΟΚ και 90/425/ΕΟΚ δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πραγματοποιήθηκε η εναρμόνιση των μέτρων που ήταν αναγκαία για την επίτευξη του προβλεπόμενου από το άρθρο αυτό ειδικού σκοπού της προστασίας της υγείας και της ζωής των ανθρώπων.»

4. Το Δικαστήριο, εν τω μεταξύ, εξέδωσε, στις 13 Δεκεμβρίου 2001, την απόφασή του επί της υποθέσεως C-1/00 [5]. Το διατακτικό της αποφάσεως αυτής έχει ως εξής:

«1) Η Γαλλική Δημοκρατία, αρνούμενη να θεσπίσει τα αναγκαία μέτρα για τη συμμόρφωσή της προς

— την απόφαση 98/256/ΕΚ του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 1998, σχετικά με επείγοντα μέτρα για προστασία από την σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών και σχετικά με την τροποποίηση της αποφάσεως 94/474/ΕΚ και την κατάργηση της αποφάσεως 96/239/ΕΚ, όπως έχει υπό την απόφαση 98/692/ΕΚ της Επιτροπής, της 25ης Νοεμβρίου 1998, και ειδικότερα προς το άρθρο της 6 και το παράρτημά της ΙΙΙ,

— την απόφαση 1999/514/ΕΚ της Επιτροπής, της 23ης Ιουλίου 1999, για τον καθορισμό της ημερομηνίας κατά την οποία μπορεί να αρχίσει η αποστολή από το Ηνωμένο Βασίλειο προϊόντων που προέρχονται από βοοειδή σύμφωνα με το εξαγωγικό καθεστώς με χρονολογική βάση δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 5, της αποφάσεως 98/256, και, ειδικότερα προς το άρθρο της 1,

5 — Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2001, σ. I-9989.

και ιδίως αρνούμενη να επιτρέψει την εμπορία στην επικράτειά της, μετά τις 30 Δεκεμβρίου 1999, των με σωστό τρόπο σεσημασμένων ή ετικεταρισμένων προϊόντων που υπέκειντο στο πιο πάνω καθεστώς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις δύο αυτές αποφάσεις, και ειδικότερα από τις πιο πάνω διατάξεις τους.

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

[...]»

5. Η απόφαση αυτή, της οποίας προηγήθηκε η ανάπτυξη των προτάσεών μου στις 20 Σεπτεμβρίου 2001, μας απαλλάσσει από την παρουσίαση της δράσεως που ανέλαβε η Επιτροπή για την καταπολέμηση της ΣΕΒ έως την έκδοση των αποφάσεων 98/692 και 1999/514 και από τη διεξοδική εξιστόρηση των γεγονότων που συνέβησαν μεταξύ της ημερομηνίας κατά την οποία άρχισε να ισχύει η δεύτερη από τις αποφάσεις αυτές και της ημερομηνίας κατά την οποία η Επιτροπή άσκησε την προσφυγή της λόγω παραβάσεως.

6. Θα περιοριστών να υπενθυμίσω με τις παρούσες προτάσεις τα ουσιώδη, ήτοι το περιεχόμενο των δύο κοινοτικών αποφάσεων, για το κύρος των οποίων, κατά την άποψη του Coseil d'État, υπάρχουν αμφιβολίες και τις συνθήκες υπό τις οποίες η Γαλλική Κυβέρνηση αρνήθηκε να τις εφαρμόσει.

7. Η απόφαση 98/692, όπως ακριβώς και η απόφαση 98/256, θεμελιώνεται, ιδίως, στο άρθρο 9, παράγραφος 4, της οδηγίας 89/662/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 1989, σχετικά με τους κτηνιατρικούς ελέγχους που εφαρμόζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο με προοπτική την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς [6], όπως τροποποιήθηκε για τελευταία φορά με την οδηγία 92/118/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 1992, για τον καθορισμό των όρων υγειονομικού ελέγχου καθώς και των υγειονομικών όρων που διέπουν το εμπόριο και τις εισαγωγές στην Κοινότητα προϊόντων που δεν υπόκεινται, όσον αφορά τους προαναφερόμενους όρους, στις ειδικές κοινοτικές ρυθμίσεις που αναφέρονται στο κεφάλαιο Ι του παραρτήματος Α της οδηγίας 89/662/ΕΟΚ και, όσον αφορά τους παθογόνους παράγοντες, της οδηγίας 90/425/ΕΟΚ [7].

8. Το άρθρο 9 αυτής ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν αμέσως στα άλλα κράτη μέλη και την Επιτροπή, εκτός από την εμφάνιση στην επικράτειά τους των ασθενειών που προβλέπονται στην οδηγία 82/894/ΕΟΚ, την εμφάνιση οποιασδήποτε ζωονοσίας, ασθενείας ή αιτίας που

6 — ΕΕ L 395, σ. 13.

7 — ΕΕ 1993, L 62, σ. 49.

ενδέχεται να συνιστά σοβαρό κίνδυνο για τα ζώα ή την υγεία των ανθρώπων. Το κράτος μέλος καταγωγής θέτει αμέσως σε εφαρμογή τα μέτρα καταπολέμησης ή πρόληψης που προβλέπονται από τους κοινοτικούς κανόνες, και ιδίως τον καθορισμό των ζωνών προστασίας που προβλέπονται σε αυτούς ή θεσπίζει οποιοδήποτε άλλο μέτρο κρίνει κατάλληλο. Το κράτος μέλος προορισμού ή διαμετακόμισης το οποίο, κατά τη διενέργεια ελέγχου που προβλέπεται από το άρθρο 5, διαπιστώνει μία από τις ασθένειες ή αιτίες που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο, μπορεί να λαμβάνει, εάν είναι απαραίτητο, προληπτικά μέτρα που προβλέπονται από τους κοινοτικούς κανόνες. Μέχρις ότου ληφθούν μέτρα, σύμφωνα με την παράγραφο 4, το κράτος μέλος προορισμού μπορεί, για σοβαρούς λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας ή της υγείας των ζώων, να λαμβάνει συντηρητικά μέτρα έναντι των συγκεκριμένων εγκαταστάσεων ή, σε περίπτωση επιζωοτίας, έναντι της ζώνης προστασίας που προβλέπεται από τους κοινοτικούς κανόνες. Τα μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη κοινοποιούνται αμέσως στην Επιτροπή και τα άλλα κράτη μέλη.

2. Ένας ή περισσότεροι αντιπρόσωποι της Επιτροπής μπορούν, κατόπιν αιτήσεως του κράτους μέλους που αναφέρεται στην παράγραφο 1 πρώτο εδάφιο ή με πρωτοβουλία της ίδιας της Επιτροπής, να μεταβούν αμέσως επιτόπου για να εξετάσουν, σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές, τα ληφθέντα μέτρα και διατυπώνουν γνώμη για τα μέτρα αυτά.

3. Εάν η Επιτροπή δεν έχει ενημερωθεί για τα ληφθέντα μέτρα ή εάν κρίνει ότι τα ληφθέντα μέτρα είναι ανεπαρκή, μπορεί, σε συνεργασία με το οικείο κράτος μέλος και έως ότου συγκληθεί η Μόνιμη Κτηνιατρική Επιτροπή, να λαμβάνει συντηρητικά μέτρα όσον αφορά τα προϊόντα που προέρχονται από την πληγείσα από την επιζωοτία περιοχή ή από συγκεκριμένη εγκατάσταση. Τα μέτρα αυτά υποβάλλονται, το συντομότερο δυνατόν, στη Μόνιμη Κτηνιατρική Επιτροπή προς επιβεβαίωση, τροποποίηση ή ακύρωση σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο άρθρο 17 διαδικασία.

4. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή εξετάζει την κατάσταση, το συντομότερο δυνατό, στο πλαίσιο της Μόνιμης Κτηνιατρικής Επιτροπής. Εεσπίζει, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 17, τα απαραίτητα μέτρα για τα προϊόντα που αναφέρονται στο άρθρο 1 και, όταν το επιβάλλει η κατάσταση, για τα προϊόντα από το οποία προέρχονται ή τα οποία αποτελούν παράγωγα των εν λόγω προϊόντων. Η Επιτροπή παρακολουθεί την εξέλιξη της κατάστασης και σύμφωνα με την ίδια διαδικασία τροποποιεί ή ακυρώνει, ανάλογα με αυτή την εξέλιξη, τις ληφθείσες αποφάσεις.

5. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής του παρόντος άρθρου, και ιδίως ο κατάλογος των ζωονοσιών ή των αιτιών που ενδέχεται να συνιστούν σοβαρό κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία, θεσπίζονται σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο άρθρο 18 διαδικασία.»

9. Η απόφαση 98/256 τροποποιήθηκε με την απόφαση 98/692 προκειμένου να εισαχθεί δυνατότητα εξαγωγής, από το Ηνωμένο Βασίλειο, προϊόντων που προέρχονται από

βοοειδή, ήτοι των επιλέξιμων για το εξαγωγικό καθεστώς με χρονολογική βάση (Date-Based Export Scheme — DBES, στο εξής: καθεστώς ΕΚΧΒ) που προβλέπει το νέο παράρτημα ΙΙΙ της αποφάσεως 98/256.

10. Με το σημείο 3 του παραρτήματος αυτού καθορίζονται ως εξής τα επιλέξιμα ζώα:

«Ένα βοοειδές είναι επιλέξιμο για το ΕΚΧΒ, εάν έχει γεννηθεί και εκτραφεί στο Ηνωμένο Βασίλειο και εάν κατά τη στιγμή της σφαγής αποδεικνύεται ότι πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) ήταν δυνατή η σαφής ταυτοποίηση του ζώου καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα ανασύστασης του ιστορικού του έως την μητέρα και την αγέλη από την οποία κατάγεται· ο αποκλειστικός αριθμός ενωτίου του, η ημερομηνία και η εκμετάλλευση γέννησης και όλες οι μετακινήσεις του μετά τη γέννηση είναι καταχωρισμένα είτε στο επίσημο διαβατήριο του ζώου είτε σε επίσημο μηχανογραφικό σύστημα αναγνώρισης και εντοπισμού της προέλευσης· η ταυτότητα της μητέρας του είναι γνωστή·

β) το ζώο είναι ηλικίας μεγαλύτερης των 6 μηνών αλλά μικρότερης των 30 μηνών, η δε ηλικία του προσδιορίζεται με παραπομπή σε επίσημο μηχανογραφημένο μητρώο που αναφέρει την ημερομηνία γέννησής του και, στην περίπτωση ζώων από τη Μεγάλη Βρετανία, με παραπομπή στο επίσημο διαβατήριο του ζώου·

γ) η αρμόδια αρχή έχει λάβει και επαληθεύσει θετική επίσημη απόδειξη ότι η μητέρα του ζώου έζησε τουλάχιστον 6 μήνες μετά τη γέννηση του επιλέξιμου ζώου·

δ) η μητέρα του ζώου δεν προσβλήθηκε από ΣΕΒ και δεν υπάρχει υποψία ότι μολύνθηκε από τη ΣΕΒ.»

11. Οι προϋποθέσεις ανασυστάσεως του ιστορικού καθορίζονται με το σημείο 7 του παραρτήματος ΙΙΙ, το οποίο έχει ως εξής:

«Πρέπει να είναι δυνατή η ανασύσταση του ιστορικού του κρέατος έως το επιλέξιμο για το ΕΚΧΒ ζώο ή, μετά τον τεμαχισμό, έως τα ζώα που τεμαχίστηκαν στην ίδια παρτίδα, με τη χρήση επίσημου συστήματος εντοπισμού της προέλευσης μέχρι τη στιγμή της σφαγής. Μετά τη σφαγή, οι ετικέτες πρέπει να παρέχουν τη δυνατότητα εντοπισμού της προέλευσης του νωπού κρέατος και των προϊόντων που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχεία β) και γ) μέχρι το επιλέξιμο ζώο, έτσι ώστε να διευκολύνεται η ενδεχόμενη ανάκληση του σχετικού φορτίου. Στην περίπτωση τροφών για κατοικίδια σαρκοφάγα τα συνοδευτικά έγγραφα και μητρώα πρέπει να καθιστούν δυνατό τον εντοπισμό της προέλευσης.»

12. Επιπλέον, το Ηνωμένο Βασίλειο υποχρεούται, με βάση το σημείο 9 του παραρτήματος ΙΙΙ, να «διαθέτει λεπτομερή πρωτόκολλα που καλύπτουν:

α) τον εντοπισμό της προέλευσης και τους ελέγχους προ της σφαγής·

β) τους ελέγχους κατά τη σφαγή·

γ) τους ελέγχους κατά την επεξεργασία των τροφών για κατοικίδια σαρκοφάγα·

δ) όλες τις απαιτήσεις τις σχετικές με την επισήμανση και την πιστοποίηση μετά τη σφαγή έως το σημείο πώλησης.»

13. Στην Επιτροπή εναπόκειτο να καθορίσει, κατόπιν εξακριβώσεως της εφαρμογής όλων των διατάξεων της τροποποιημένης αποφάσεως 98/256, με βάση κοινοτικούς ελέγχους και πληροφορίες των κρατών μελών, την ημερομηνία κατά την οποία μπορούσαν να αρχίσουν οι αποστολές προϊόντων εντασσομένων στο καθεστώς ΕΚΧΒ.

14. Η Επιτροπή άσκησε την αρμοδιότητα αυτή εκδίδοντας την απόφαση 1999/514, η οποία καθορίζει ως ημερομηνία κατά την οποία μπορούν να αρχίσουν εκ νέου οι αποστολές στο πλαίσιο του καθεστώτος ΕΚΧΒ την 1η Αυγούστου 1999.

15. Η Γαλλική Κυβέρνηση δεν αντέδρασε στην απόφαση αυτή, με την έννοια ότι δεν άσκησε κατ' αυτής προσφυγή ακυρώσεως, ούτε, όμως, θέσπισε μέτρα εθνικού δικαίου, ήτοι την τροποποίηση της κανονιστικής αποφάσεως της 28ης Οκτωβρίου 1998, περί ειδικών μέτρων για ορισμένα προϊόντα βοείου προελεύσεως που αποστέλλονται από το Ηνωμένο Βασίλειο [8], που θα επέτρεπε την εφαρμογή της στη γαλλική επικράτεια.

16. Όταν η Επιτροπή, ανησυχώντας για την αδράνεια αυτή, υπενθύμισε στη Γαλλική Κυβέρνηση τις υποχρεώσεις της, αυτή της απέστειλε γνωμοδότηση του Γαλλικού Γραφείου για την Υγειονομική Ασφάλεια Τροφίμων (Agence française de sécurité sanitaire des aliments — AFSSA), κατά την οποία δεν μπορεί να θεωρηθεί, με βάση τις υφιστάμενες επιστημονικές γνώσεις και τα διαθέσιμα επιδημιολογικά στοιχεία, ότι αντιμετωπίστηκε ο κίνδυνος εξαγωγής από το Ηνωμένο Βασίλειο μολυσμένων βοείων κρεάτων. Η Γαλλική Κυβέρνηση επικαλέστηκε τη γνωμοδότηση αυτή για να δικαιολογήσει τη σταθερή άρνησή της να άρει την απαγόρευση εισαγωγών. Επειδή η άρνηση αυτή δεν ήρθη στη συνέχεια, παρά τις ελπίδες περί διακανονισμού που δημιούργησε η συμφωνία της Γαλλικής Κυβερνήσεως, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου και της Επιτροπής για ένα σχέδιο μνημονίου συμφωνίας κατά

8 — JORF της 2ας Δεκεμβρίου 1998, σ. 18169.

το πρώτο δεκαπενθήμερο του Νοεμβρίου, η Επιτροπή κίνησε και περάτωσε τη διαδικασία λόγω παραβάσεως που κατέληξε στην έκδοση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Γαλλίας.

17. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας λόγω παραβάσεως, η Γαλλική Κυβέρνηση ανέπτυξε, αμυνόμενη, επιχειρήματα που δεν διαφέρουν ουσιωδώς από αυτά που προέβαλε, ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, κατά της National Farmers' Union και τα οποία αναπτύσσει τώρα με τις παρατηρήσεις της.

18. Κατ' αυτήν, από νέα στοιχεία, που συνέτρεξαν μετά την εκπνοή της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής λόγω ακυρώσεως τόσο κατά της αποφάσεως 98/692 όσο και κατά της αποφάσεως 1999/514, προκύπτει ότι η άρση της απαγορεύσεως εξαγωγών που επιχειρούν οι δύο αυτές αποφάσεις αντίκειται στις επιταγές της αρχής της προφυλάξεως, με συνέπεια οι αποφάσεις αυτές να μην μπορούν να θεωρηθούν έγκυρες, πράγμα που της επιτρέπει να μην τις τηρήσει.

19. Επιπλέον, και πάντα για τον λόγο ότι το καθεστώς ΕΚΧΒ δεν είναι ικανό να διασφαλίσει την, πάντως αναγκαία, προστασία της υγείας των καταναλωτών, κυρίως, διότι εμφανίζει κενά όσον αφορά την επιταγή περί δυνατότητας εντοπισμού της προελεύσεως, η Γαλλική Κυβέρνηση δικαιούται να επικαλεστεί το άρθρο 36 της Συνθήκης για να δικαιολογήσει την άρνηση που προβάλλει κατά της εισαγωγής βοείου κρέατος προερχομένου από σφαγεία του Ηνωμένου Βασιλείου.

20. Το γεγονός ότι το Δικαστήριο, κατά τον τρόπο που προπαρατέθηκε, διαπίστωσε την παράβαση εκ μέρους της Γαλλικής Δημοκρατίας των υποχρεώσεών της δεν επιτρέπει, εντούτοις, να θεωρηθεί ότι όλα τα επιχειρήματα της Γαλλικής Κυβερνήσεως κρίθηκαν ως αβάσιμα, με αποτέλεσμα να αρκεί να παραπέμψω στην προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας στο πλαίσιο της αναπτύξεως των προτάσεών μου επί της παρούσας υποθέσεως.

21. Συγκεκριμένα, για να καταλήξει ότι υφίστατο παράβαση, το Δικαστήριο ακολούθησε μια συλλογιστική που του επέτρεψε να μην αποφανθεί επί ορισμένων αμυντικών ισχυρισμών της Γαλλικής Κυβερνήσεως. Έτσι, δεν χρειάστηκε να λάβει θέση επί της δυνατότητας επικλήσεως του άρθρου 36 της Συνθήκης, διότι θεώρησε ότι η Επιτροπή δεν προσήψε στη Γαλλική Κυβέρνηση παράβαση του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 28 ΕΚ), διαφορετική από την απορρέουσα από τη μη εφαρμογή των αποφάσεων 98/692 και 1999/514. Ούτε έκρινε το καθεστώς ΕΚΧΒ από την άποψη της αρχής της προφυλάξεως, διότι θεώρησε, εφαρμόζοντας πάγια νομολογία, ότι η Γαλλική Κυβέρνηση δεν μπορούσε παραδεκτώς να επικαλεστεί ως αμυντικό ισχυρισμό, στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως, την ακυρότητα αποφάσεων που η Επιτροπή της προσήψε ότι δεν εφάρμοσε και κατά των οποίων δεν άσκησε, εντός των προθεσμιών του άρθρου 230 ΕΚ, προσφυγή ακυρώσεως.

22. Αυτή η άρνηση εξετάσεως επιχειρημάτων σχετικά με το κύρος αποφάσεων που δεν

προσβλήθηκαν από το κράτος μέλος αποδέκτη με προσφυγή ακυρώσεως δεν μας βοηθά ιδιαιτέρως ενόψει της παρούσας υποθέσεως.

23. Πράγματι, η άρνηση αυτή προβλήθηκε κατά της Γαλλικής Κυβερνήσεως, στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως, ενώ το ζήτημα που απασχολεί το Conseil d'État και επί του οποίου υποβάλλει ερωτήματα, εμπίπτει σε ένα εντελώς διαφορετικό πλαίσιο.

Επί του πρώτου ερωτήματος

24. Ειδικότερα, στο πλαίσιο μιας απολύτως εθνικής διαδικασίας, ενώπιον γαλλικού δικαστηρίου, η Γαλλική Κυβέρνηση αμφιβητεί αν το γεγονός ότι δεν θέσπισε τα μέτρα που επέβαλαν οι κοινοτικές αποφάσεις, των οποίων ήταν αποδέκτης, μπορεί να εκτιμηθεί ως παρανομία και προς στήριξη της αμφισβητήσεώς της αυτής επικαλείται την έλλειψη νομιμότητας των εν λόγω αποφάσεων.

25. Ευκόλως γίνεται αντιληπτό ότι το Conseil d'État δεν υποβάλλει ερώτημα περί του ζητήματος αρχής που αφορά το παραδεκτό μιας τέτοιας αμφισβητήσεως, αλλά περί μιας εντελώς ειδικής περιπτώσεως, για δύο λόγους, διότι, αφενός, οι αποφάσεις των οποίων το κύρος αμφισβητείται έχουν, κατά την άποψή του, «κανονιστικό χαρακτήρα» και, αφετέρου, οι προβληφθέντες λόγοι ακυρότητας συνίστανται σε «ουσιώδεις μεταβολές πραγματικών ή νομικών περιστάσεων, που επήλθαν μετά την παρέλευση των προθεσμιών ασκήσεως προσφυγής».

26. Θεωρώ, εντούτοις, ότι το ζήτημα αρχής είναι αναπόφευκτο και ότι πρέπει από αυτό να ξεκινήσω την ανάλυσή μου έστω και αν, βεβαίως, σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, πρέπει στη συνέχεια να εξετάσω τη δυνατότητα υπάρξεως εξαιρέσεων σε ειδικές περιπτώσεις, όπως η εκκρεμούσα ενώπιον του Conseil d'État.

27. Ας αντιμετωπίσουμε, επομένως, το ζήτημα αυτό. Σημείο κινήσεως του συλλογισμού μου αποτελεί η απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 1978, Επιτροπή κατά Βελγίου [9]. Οπωσδήποτε, η απόφαση αυτή έκρινε μόνον επί της δυνατότητας ενός κράτους μέλους να αμφισβητήσει ενώπιον του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο προσφυγής ασκηθείσας κατ' αυτού από την Επιτροπή με βάση το άρθρο 93, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 88, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ), το κύρος αποφάσεως της Επιτροπής που του κοινοποιήθηκε δεόντως και η οποία απαγόρευε τη χορήγηση ενισχύσεως σε μια επιχείρηση, όμως, η αιτιολογία με την οποία το Δικαστήριο συνόδευσε την απόρριψη αυτού του αμυντικού ισχυρισμού ισχύει, κατά την άποψή μου, και για άλλες πλην της υποθέσεως εκείνης περιπτώσεις.

9 — 156/77, Συλλογή τόμος 1978, σ. 587.

28. Ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι, κατά το άρθρο 189, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 249, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ), απόφαση απευθυνόμενη από την Επιτροπή σε κράτος μέλος είναι δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της, το Δικαστήριο έκρινε ότι, «στο μέτρο που το κράτος μέλος που είναι αποδέκτης της αποφάσεως θεωρεί ότι δεν μπορεί να συμμορφωθεί με την απόφαση αυτή, διότι είναι νομικώς αβάσιμη, μπορεί να αμφισβητήσει τη νομιμότητά της ασκώντας τα ένδικα βοηθήματα που προβλέπει το άρθρο 173 της Συνθήκης, υπό τις τεθείσες από τη διάταξη αυτή προϋποθέσεις».

29. Μεταξύ των προϋποθέσεων αυτών περιλαμβάνονται οι προθεσμίες ασκήσεως προσφυγής οι οποίες «σκοπούν στη διασφάλιση της ασφάλειας δικαίου, αποτρέποντας την επ' αόριστον αμφισβήτηση κοινοτικών πράξεων συνεπαγόμενων έννομα αποτελέσματα». Η εκπνοή των προθεσμιών αυτών, χωρίς να έχει ασκηθεί προσφυγή από το οικείο κράτος μέλος, αποκλείει οριστικά τη δυνατότητα αυτού να αμφισβητήσει το κύρος της αποφάσεως προβάλλοντας τη θεμελιούμενη στο άρθρο 184 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 241 ΕΚ) ένσταση ελλείψεως νομιμότητας, στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως που άσκησε η Επιτροπή.

30. Το ενδεχόμενο να μην τεθεί η απαγόρευση αυτή θα ήταν, κατά το Δικαστήριο, «ασυμβίβαστο με τις αρχές που διέπουν τα θεσπιζόμενα από τη Συνθήκη ένδικα βοηθήματα και θα έθιγε τη σταθερότητα του συστήματος αυτού καθώς και την αρχή της ασφάλειας δικαίου από την οποία αυτό εμπνέεται». Η διανοητική εντιμότητα επιβάλλει να τονιστεί ότι, με τη σκέψη 24 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο, θέλοντας να απαντήσει σε επιχείρημα που θα μπορούσε να προβληθεί κατά της συνέπειας της επιλεγείσας λύσεως ως προς το σύστημα των ενδίκων βοηθημάτων, θεωρούμενο στο σύνολό του, επισημαίνει ότι:

«αν και το κύρος μιας κοινοτικής πράξεως μπορεί να τεθεί εν αμφιβόλω, παρά την εκπνοή της οριζόμενης στο άρθρο 173, τρίτο εδάφιο, προθεσμίας, διά της διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που προβλέπεται στο άρθρο 177 της Συνθήκης, εντούτοις, η διαδικασία αυτή, η οποία προβλέπεται για όλες τις πράξεις των κοινοτικών οργάνων και ανταποκρίνονται αποκλειστικά στις ανάγκες των εθνικών δικαστηρίων, επιδιώκει σκοπούς και υπόκειται σε κανόνες διαφορετικούς από αυτούς που διέπουν τις προσφυγές του άρθρου 173 της Συνθήκης και δεν μπορεί να δικαιολογήσει παρέκκλιση από την αρχή της απώλειας του δικαιώματος που απορρέει από την παρέλευση των προθεσμιών ασκήσεως προσφυγής χωρίς, κατά τον τρόπο αυτόν, το άρθρο 173 να απωλέσει τη νομική του σημασία.»

31. Η αμφισημία που συνδέεται με τη σκέψη αυτή, η οποία αποτελεί μάλλον obiter dictum παρά σαφή περιορισμό της λύσεως που επέλεξε το Δικαστήριο στην υπόθεση εκείνη, εξαλείφθηκε όταν το Δικαστήριο, επί της υποθέσεως για την οποία εκδόθηκε η απόφαση της 9ης Μαρτίου 1994, TWD Textilwerke Deggendorf[10], αντιμετώπισε ευθέως το ζήτημα της εκ νέου θέσεως εν αμφιβόλω, επ' ευκαιρία διαδικασίας για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, του κύρους αποφάσεως κατά της οποίας δεν ασκήθηκε εγκαίρως προσφυγή περί ακυρώσεως.

10 — C-188/92, Συλλογή 1994, σ. I-833.

32. Στην υπόθεση αυτή, μια γερμανική επιχείρηση έλαβε εθνικές ενισχύσεις, των οποίων η Επιτροπή, με απόφασή της, διαπίστωσε την έλλειψη νομιμότητας και αξίωσε την επιστροφή τους. Η απόφαση κοινοποιήθηκε δεόντως στη Γερμανική Κυβέρνηση, η οποία απέστειλε αντίγραφο στην επιχείρηση, επισημαίνοντάς της ότι μπορούσε να την προσβάλει ενώπιον του κοινοτικού δικαστή ασκώντας προσφυγή βάσει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 230 ΕΚ).

33. Εντούτοις, ούτε η Γερμανική Κυβέρνηση ούτε η ενδιαφερόμενη επιχείρηση έκαναν χρήση της δυνατότητας αυτής. Όταν οι γερμανικές αρχές ζήτησαν από την επιχείρηση να αποδώσει τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά, η δεύτερη άσκησε προσφυγή ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, ισχυριζόμενη ότι η απόφαση της Επιτροπής ήταν παράνομη. Η διαφορά έφθασε ενώπιον του Δικαστηρίου με διάταξη περί παραπομπής, με την οποία ο εθνικός δικαστής, ευστόχως, δεν έθεσε απλώς το ζήτημα του κύρους της εν λόγω αποφάσεως, αλλά και το ζήτημα αν το κύρος αυτής μπορούσε ακόμη να εξεταστεί στο πλαίσιο της διαδικασίας που εκκρεμούσε ενώπιόν του.

34. Συναφώς, το ερώτημα που υπέβαλε είχε ως εξής:

«Δεσμεύεται το εθνικό δικαστήριο από απόφαση της Επιτροπής, που ελήφθη βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ, όταν επιλαμβάνεται προσφυγής, αφορώσας την εκτέλεση αυτής της αποφάσεως από τις εθνικές αρχές, την οποία άσκησε ο λαβών τις ενισχύσεις και αποδέκτης των εκτελεστικών μέτρων, προβάλλοντας τον ισχυρισμό ότι η απόφαση της Επιτροπής είναι παράνομη, και εφόσον ο λαβών τις ενισχύσεις, μολονότι ενημερώθηκε εγγράφως από το κράτος μέλος για την απόφαση της Επιτροπής, δεν άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής βάσει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ ή δεν την άσκησε εμπρόθεσμα;»

35. Η απάντηση του Δικαστηρίου ήταν υποδειγματικά σαφής. Συγκεκριμένα, αφού υπενθύμισε ότι μια απόφαση που δεν προσβλήθηκε από τον αποδέκτη της εντός των προβλεπομένων από το άρθρο 183 της Συνθήκης προθεσμιών καθίσταται απρόσβλητη έναντι αυτού και ότι η λαβούσα ατομική ενίσχυση επιχείρηση, την οποία αφορά η απόφαση της Επιτροπής, έχει δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως βάσει του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, ακόμα και αν η απόφαση απευθύνεται σε κράτος μέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι πρέπει να εφαρμοστεί για την επιχείρηση αυτή η νομολογία που απορρέει από την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, περί της επικλήσεως της ελλείψεως νομιμότητας μιας τέτοιας αποφάσεως από κράτος μέλος στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως.

36. Συναφώς, διατύπωσε τις ακόλουθες κρίσεις:

«16 Αποκλείοντας την περίπτωση το κράτος μέλος, αποδέκτης αποφάσεως εκδοθεί-

σας δυνάμει του άρθρου 93, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης, να μπορεί να αμφισβητήσει το κύρος της, στα πλαίσια της προβλεπομένης από το δεύτερο εδάφιο της ιδίας διατάξεως προσφυγής λόγω παραβάσεως, η σχετική νομολογία θεμελιώνεται ιδίως στο ότι οι δικονομικές προθεσμίες αποσκοπούν στην προστασία της ασφαλείας δικαίου, αποφευγομένης της επ' αόριστον αμφισβητήσεως των κοινοτικών πράξεων που έχουν έννομες συνέπειες.

37. Θεωρώ ότι, αφού το Δικαστήριο εφάρμοσε στην αμφισβήτηση από ιδιώτη του κύρους κοινοτικής αποφάσεως της οποίας δεν ήταν αποδέκτης αλλά γνώριζε την ύπαρξή της, τη λύση που επέλεξε, κατ' αρχάς, για την αμφισβήτηση από κράτος μέλος, στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως, του κύρους αποφάσεως της οποίας ήταν αποδέκτης, πρέπει να εφαρμοστεί, στην αμφισβήτηση ενώπιον εθνικού δικαστηρίου από κράτος μέλος του κύρους μιας αποφάσεως της οποίας ήταν αποδέκτης, η λύση που ακολουθήθηκε στην περίπτωση της αμφισβητήσεως εκ μέρους ιδιώτη.

17 Οι ίδιες επιτακτικές ανάγκες ασφαλείας δικαίου οδηγούν στον αποκλεισμό της δυνατότητας του δικαιούχου ενισχύσεως, η οποία αποτελεί αντικείμενο αποφάσεως της Επιτροπής εκδοθείσας βάσει του άρθρου 93 της Συνθήκης, ο οποίος είχε το δικαίωμα προσβολής της οικείας αποφάσεως αλλά άφησε να παρέλθει άπρακτη η προβλεπόμενη συναφώς στο άρθρο 173, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης αποσβεστική προθεσμία, να αμφισβητήσει τη νομιμότητά της ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων στα πλαίσια προσφυγής κατά των μέτρων που έλαβαν οι εθνικές αρχές σε εκτέλεσή της.

38. Συγκεκριμένα, δυσχερώς μπορεί να γίνει αντιληπτό, ακόμα και μόνον από την άποψη της αρχής της ισότητας των όπλων στις δικαστικές διαδικασίες, ότι ό,τι δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί, ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, ως αμυντικός ισχυρισμός εκ μέρους ιδιώτη μπορεί να χρησιμοποιηθεί εκ μέρους μιας κυβερνήσεως.

18 Πράγματι, τυχόν αναγνώριση στον ενδιαφερόμενο της δυνατότητας να εναντιωθεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, υπό τις προαναφερθείσες περιστάσεις, επικαλούμενος την έλλειψη νομιμότητάς της, ισοδυναμεί με αναγνώριση υπέρ αυτού της ευχερείας να παρακάμψει το απρόσβλητο της έναντι αυτού αποφάσεως μετά την εκπνοή των προθεσμιών ασκήσεως προσφυγής.»

39. Οι επιτακτικές ανάγκες της αρχής της ασφάλειας δικαίου και οι απορρέουσες από τη συνεκτική οργάνωση του κοινοτικού συστήματος ενδίκων βοηθημάτων δεν μπορούν να διαφοροποιούνται ανάλογα με το αν είναι ιδιώτης ή κράτος μέλος αυτός που, αν και είχε τη δυνατότητα να ασκήσει προσφυγή λόγω ακυρώσεως με βάση το άρθρο 173 της Συνθήκης, παρέλειψε να το πράξει.

40. Αντίθετα, το γεγονός ότι η αμφισβήτηση απαγορεύεται σε έναν ιδιώτη για τον λόγο

και μόνον ότι θα μπορούσε να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως της οποίας έλαβε γνώση, καίτοι δεν ήταν ο αποδέκτης της, συνεπάγεται αναγκαίως ότι η απαγόρευση αυτή ισχύει και για κράτος μέλος που ήταν ακριβώς αποδέκτης της εν λόγω αποφάσεως.

41. Η αρχή vigilantibus non dormientibus subveniunt jura, την οποία ο γενικός εισαγγελέας Jacobs επισήμανε με τις προτάσεις τους επί της προπαρατεθείσας υποθέσεως TWD Textilwerke Deggendorf, δεν ισχύει μόνο για τους ιδιώτες, μπορεί προδήλως να εφαρμοστεί για όλα τα υποκείμενα της κοινοτικής έννομης τάξης, αφού η παρατήρηση του γενικού εισαγγελέα Jacobs ότι η προβλεπόμενη από το άρθρο 173 της Συνθήκης προθεσμία ασκήσεως προσφυγής «θα στερούνταν κάθε σημασίας και σκοπιμότητας αν ένα πρόσωπο, το οποίο αναμφισβήτητα έχει λόγους να προσβάλει μια απόφαση δυνάμει του άρθρου 173, μπορούσε απλώς να αγνοήσει την απόφαση και να αμφισβητήσει το κύρος της σε μεταγενέστερη διαδικασία κινηθείσα προς εκτέλεση της αποφάσεως» δεν περιορίζεται στις περιπτώσεις που στην αμφισβήτηση του κύρους προβαίνει ένας ιδιώτης.

42. Η νομολογία TWD Textilwerke Deggendorf, η οποία επιβεβαιώθηκε στη συνέχεια με την απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 1997, Wiljo [11], δεν αμφισβητείται από τη Γαλλική Κυβέρνηση. Αντίθετα, αυτή προσπαθεί να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής της ή, τουλάχιστον, να μας πείσει ότι δεν πρέπει να εφαρμοστεί στην παρούσα υπόθεση.

43. Το πρώτο επιχείρημα που επικαλείται προς τούτο αντλείται από το γεγονός ότι οι λόγοι ακυρότητας των αποφάσεων 98/692 και 1999/514 εμφανίστηκαν μετά την εκπνοή της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να της προσαφθεί ότι άφησε να παρέλθει η προθεσμία αυτή χωρίς να αντιδράσει και ότι, επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, κατ' εξαίρεση, δεν μπορεί να αντιταχθεί κατ' αυτής η απώλεια του δικαιώματος λόγω παραλείψεως ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως.

44. Κατά την επιχειρηματολογία της, «[...] η εξαίρεση αυτή πρέπει να περιορίζεται στα νέα στοιχεία που το κράτος μέλος δεν μπορούσε να γνωρίζει στο πλαίσιο των νομικών και εδαφικών του αρμοδιοτήτων, όπως τα οφειλόμενα σε έρευνες ή σε ελέγχους που δεν γνωστοποιήθηκαν από άλλα κράτη μέλη ή από την Επιτροπή στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της. Τα νέα αυτά στοιχεία, για να ληφθούν υπόψη, πρέπει να είναι ικανά να θέσουν εν αμφιβόλω, κατά νόμον και κατ' ουσίαν, τη σκοπιμότητα και την αποτελεσματικότητα του διατακτικού της πράξεως της οποίας το κύρος αμφισβητείται. Πρέπει, επομένως, να έχουν ουσιώδη χαρακτήρα».

45. Αυτό ακριβώς συμβαίνει, χωρίς κάτι τέτοιο να πρέπει να μας εκπλήσσει, όταν πρόκειται για στοιχεία που θέτουν εν αμφιβόλω την αξιοπιστία του συστήματος ΕΚΧΒ που περιήλθαν σε γνώση της Γαλλικής Κυβερνήσεως.

11 — C-178/95, Συλλογή 1997, σ. I-585.

46. Εντούτοις, ακόμη και περιοριζόμενη κατά τον τρόπο αυτό περιορισμένη, η εξαίρεση αυτή αντίκειται στην αρχή κατά την οποία το κύρος μιας πράξεως εκτιμάται κατά την ημερομηνία κατά την οποία εκδόθηκε, πράγμα το οποίο γνωρίζει η Γαλλική Κυβέρνηση, και δεν διαψεύδεται βεβαίως από την απόφαση της 21ης Μαρτίου 2000, Greenpeace France κ.λπ. [12], που η κυβέρνηση αυτή επικαλείται κακώς, διότι δέχεται την λήψη προσωρινών εθνικών μέτρων [13] πριν η Επιτροπή προβεί σε επανέλεγχο της αποφάσεώς της και όχι την εκ νέου θέση εν αμφιβόλω του κύρους μιας αποφάσεως της Επιτροπής.

47. Προς αντίκρουση της αντιρρήσεως αυτής, η Γαλλική Κυβέρνηση επικαλείται την απόφαση της 17ης Ιουλίου 1997, SAM Schiffahrt και Stapf [14], στη σκέψη 47 της οποίας περιλαμβάνεται η ακόλουθη, κάπως σιβυλλική, διατύπωση:

«Ακόμη κι αν υποτεθεί ότι το κύρος μιας πράξεως μπορεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, να κριθεί σε σχέση με νέα στοιχεία συντρέξαντα μετά την έκδοσή της, από τον φάκελο της υποθέσεως δεν μπορεί, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας [...] να θεωρηθεί ότι τέτοιου είδους στοιχεία υφίστανται εν προκειμένω.»

48. Θα ήθελα να τονίσω, κατ' αρχάς, ότι, κατά την άποψή μου, το Δικαστήριο χρησιμοποιεί την έκφραση «ακόμη και αν υποτεθεί ότι», ακριβώς για να δηλώσει ότι πρόκειται να εξετάσει κάτι που, όχι μόνον είναι εντελώς υποθετικό, αλλά που επιπλέον φαίνεται, prima facie, εσφαλμένο.

49. Θα ήθελα να τονίσω, στη συνέχεια, ότι το χωρίο αυτό της αποφάσεως απηχεί το σημείο 38 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Jacobs, που δεν παρέχει επιχείρημα υπέρ της απόψεως ότι η επέλευση νέων πραγματικών περιστατικών επιτρέπει τη μη απώλεια του δικαιώματος, την οποία θα συνεπαγόταν η εκπνοή των προθεσμιών ασκήσεως προσφυγής.

50. Συγκεκριμένα, ο γενικός εισαγγελέας, αφού διαπίστωσε ότι «[γ]ενικώς [...] η νομιμότητα της προσβαλλομένης πράξεως πρέπει να κρίνεται μόνο σε συνάρτηση με τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που υφίστανται κατά τον χρόνο εκδόσεώς της», προσθέτει ότι «[ν]ομίζω, ωστόσο, ότι μπορεί να υπάρξουν περιστάσεις υπό τις οποίες ο κοινοτικός νομοθέτης είναι υποχρεωμένος να ανακαλέσει ή να τροποποιήσει νομοθετικό μέτρο για να λάβει υπόψη μεταγενέστερες εξελίξεις· παραδείγματος χάριν, τούτο μπορεί να συμβεί όταν, μετά τη θέσπισή του, το μέτρο εισάγει διακρίσεις ή απλώς έχει επιτευχθεί ο σκοπός του και επομένως δεν υπάρχει περαιτέρω δικαιολογία για την επιβολή της επιβαρύνσεως στους ιδιώτες.»

51. Αυτό που επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας Jacobs και με το οποίο είμαι απόλυτα σύμφωνος, είναι ότι, στο δίκαιο, τίποτε δεν παραμένει αμετάβλητο και ότι, ιδίως, κάτι που είναι δικαιολογημένο σήμερα μπορεί να

12 — C-6/99, Συλλογή 2000, σ. I-1651.

13 — Συναφώς, βλ. κατωτέρω την ανάπτυξή μου επί του τρίτου ερωτήματος.

14 — C-248/95 και C-249/95, Συλλογή 1997, σ. I-4475.

μην είναι στο μέλλον, με συνέπεια το καθήκον κάθε νομοθέτη να συνίσταται, αφενός, στο να εξακριβώνει, αν όχι διαρκώς, τουλάχιστον περιοδικά, ότι οι κανόνες που θέσπισε ανταποκρίνονται ακόμη στις κοινωνικές ανάγκες και, αφετέρου, να τροποποιεί ή και να καταργεί κανόνες που δεν είναι πλέον δικαιολογημένοι και οι οποίοι δεν είναι πλέον κατάλληλοι στο νέο πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να παράγουν τα αποτελέσματά τους.

52. Μεταξύ της διαπιστώσεως αυτής και της αναγεννήσεως του δικαιώματος προσφυγής το οποίο δεν ασκήθηκε όταν θεσπίστηκε ο κανόνας, υπάρχει χάσμα, αν όχι άβυσσος, που ο ενδιαφερόμενος για την τήρηση της ασφάλειας δικαίου δεν μπορεί να υπερβεί.

53. Αντίθετα, και αυτό νομίζω ότι επιδίωκε να επισημάνει ο γενικός εισαγγελέας, η άρνηση του νομοθέτη να καταργήσει κανόνα ο οποίος είναι πλέον ακατάλληλος μπορεί, στο πλαίσιο ενδεχόμενου δικαστικού ελέγχου, να κριθεί άκυρη.

54. Εντούτοις, και θα περατώσω με αυτό την εξέτασή μου του πρώτου επιχειρήματος της Γαλλικής Κυβερνήσεως, το κοινοτικό δικαιοδοτικό σύστημα επιτρέπει τέτοιο δικαστικό έλεγχο. Όπως τόνισα με τις προτάσεις μου επί της προπαρατεθείσας υποθέσεως Επιτροπή κατά Γαλλίας, στις οποίες ας μου επιτραπεί να παραπέμψω, η Γαλλική Κυβέρνηση είχε κάθε δικαίωμα να ζητήσει από την Επιτροπή να επανεξετάσει, υπό το πρίσμα των νέων στοιχείων που θεώρησε ότι ανακάλυψε, τις αποφάσεις 98/692 και 1999/514 και είτε να προσβάλει την άρνησή της διά προσφυγής ακυρώσεως, είτε, σε περίπτωση που δεν θα δινόταν απάντηση στην αίτησή της, να ασκήσει προσφυγή κατά παραλείψεως κατά της Επιτροπής.

55. Όπως γνωρίζουμε, αλλά δυσχερώς κατανοούμε, δεν ακολούθησε την οδό αυτή, που θα της έδινε τη δυνατότητα να προβάλει ενώπιον του δικαστή τα στοιχεία που θεωρεί ότι καταδικάζουν το καθεστώς ΕΚΧΒ από την άποψη των επιταγών της αρχής της προφυλάξεως.

56. Αν η ανακάλυψη νέων, κατά τους ισχυρισμούς, στοιχείων δεν επιτρέπει στη Γαλλική Κυβέρνηση να αποκλείσει την εφαρμογή της νομολογίας που απορρέει από την προπαρατεθείσα απόφαση TWD Textilwerke Deggendorf, πώς πρέπει να αντιμετωπίσουμε το επιχείρημα ότι οι αποφάσεις 98/692 και 1999/514 δεν είναι γνήσιες αποφάσεις, αλλά κανονιστικές πράξεις, τις οποίες δεν αφορά η νομολογία TWD Textilwerke Deggendorf;

57. Θα ήθελα να αρχίσω με τη διαπίστωση ότι η γαλλική επιχειρηματολογία δεν στερείται επιδεξιότητας, δεδομένου ότι, εκκινώντας από την πάγια νομολογία, η οποία, όμως αναπτύχθηκε σε σχέση με το δικαίωμα φυσικών ή νομικών προσώπων να ασκήσουν προσφυγή ακυρώσεως κατά κανονισμού, αν

αυτός, κατόπιν εξετάσεως, φαίνεται ότι αποτελεί δέσμη ατομικών αποφάσεων, κατά την οποία (νομολογία) η φύση μιας κοινοτικής πράξεως δεν προκύπτει από τη μορφή της αλλά από την έκτασή της, θεωρεί ότι οι επίμαχες αποφάσεις, που απευθύνονται σε όλα τα κράτη μέλη, θεσπίζουν πραγματική κανονιστική ρύθμιση της κυκλοφορίας ορισμένων προϊόντων από βοοειδή που προέρχονται από το Ηνωμένο Βασίλειο, για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, ως κανονιστικές πράξεις, οι εν λόγω αποφάσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 184 της Συνθήκης και μπορεί, επομένως, να προβληθεί κατ' αυτών, ένσταση ελλείψεως νομιμότητας.

58. Εντούτοις, θα ήθελα ευθύς εξαρχής να τονίσω ότι η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή ενόψει των νεότερων εξελίξεων της νομολογίας του Δικαστηρίου. Ειδικότερα, ενώ, ήδη από την προπαρατεθείσα απόφαση TWD Textilwerke Deggendorf, προέκυπτε ότι το στοιχείο που έπρεπε να ληφθεί υπόψη, προκειμένου να κριθεί αν έπρεπε να αναγνωριστεί η δυνατότητα αμφισβητήσεως του κύρους μιας κοινοτικής πράξεως ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, συνίστατο όχι στη φύση της πράξεως αλλά στην ύπαρξη ή την έλλειψη δυνατότητας του ενδιαφερομένου να αμφισβητήσει το κύρος της εν λόγω πράξεως ασκώντας προσφυγή ακυρώσεως, η μεταγενέστερη νομολογία όχι μόνον καθιέρωσε ως μοναδικό κριτήριο αυτή τη δυνατότητα προσβάσεως στα δικαστήρια διά της ασκήσεως προσφυγής λόγω ακυρώσεως, αλλά συνήγαγε τις πλέον αυστηρές συνέπειες.

59. Με την απόφασή του της 12ης Δεκεμβρίου 1996, Accrington Beef κ.λπ.[15], το Δικαστήριο έκρινε, απαντώντας στις εκφρασθείσες από την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα, ενόψει της προπαρατεθείσας νομολογίας TWD Textilwerke Deggendorf, της προσφεύγουσας επιχειρήσεως να αμφισβητήσει το κύρος ορισμένων διατάξεων κανονισμού ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ότι:

«Συναφώς, διαπιστώνεται ότι, ενόψει ενός κοινοτικού κανονισμού, του οποίου οι επίμαχες διατάξεις απευθύνονται, κατά τρόπο γενικό, σε κατηγορίες προσώπων θεωρούμενες κατά τρόπο αφηρημένο και ρυθμίζουν αντικειμενικώς προσδιοριζόμενες καταστάσεις, δεν είναι πρόδηλον ότι μια προσφυγή των Accrington Beef κ.λπ., στηριζόμενη στο άρθρο 173 της Συνθήκης, κατά του εν λόγω κανονισμού θα ήταν παραδεκτή.

Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι αλυσιτελής η αναφορά στην προπαρατεθείσα απόφαση TWD (Textilwerke Deggendorf) αναφορικά με την περίπτωση εταιρίας η οποία, αναντίρρητα, και δικαιούταν και είχε ενημερωθεί ότι δικαιούταν να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως κατά κοινοτικής πράξεως της οποίας είχε προβάλει, με ένσταση, την έλλειψη νομιμότητας ενώπιον εθνικού δικαστηρίου» (σκέψεις 15 και 16).

60. Με την απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997, Eurotunnel κ.λπ.[16], το Δικαστήριο έκρινε, απαντώντας σε ερώτημα του εθνικού

15 — C-241/95, Συλλογή 1996, σ. I-6699.

16 — C-408/95, Συλλογή 1997, σ. I-6315.

δικαστηρίου που αφορούσε τη δυνατότητα μιας επιχειρήσεως να προβάλει ενώπιον εθνικού δικαστηρίου την ακυρότητα διατάξεων μιας οδηγίας κατά της οποίας δεν άσκησε προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, ότι «[π]ρέπει να υπομνησθεί ότι η προαναφερθείσα απόφαση TWD Textilwerke Deggendorf αφορούσε την περίπτωση εταιρίας η οποία, αναντίρρητα, εδικαιούτο και είχε ενημερωθεί ότι εδικαιούτο να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως κατά κοινοτικής πράξεως, την έλλειψη νομιμότητας της οποίας είχε προβάλει κατ' ένσταση ενώπιον εθνικού δικαστηρίου. Συναφώς, διαπιστώνεται ότι, ενόψει κοινοτικών οδηγιών, των οποίων οι επίμαχες διατάξεις απευθύνονται, κατά τρόπο γενικό, σε κράτη μέλη και όχι σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, δεν είναι πρόδηλο ότι μια προσφυγή της Eurotunnel, βάσει του άρθρου 173 της Συνθήκης, κατά των επίδικων άρθρων 28 θα ήταν παραδεκτή (βλ., σχετικά με κανονισμό, την απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 1996, C-241/95, Accrington Beef κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-6699, σκέψη 15)» (σκέψεις 28 και 29). Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δέχθηκε να εξετάσει τις προβληθείσες ενώπιον αυτού στο πλαίσιο διαδικασίας για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αιτιάσεις κατά του κύρους διατάξεων οδηγίας που δεν αφορούσαν άμεσα, υπό την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης, την επιχείρηση που τις αμφισβήτησε.

61. Πιο πρόσφατα, η προσφυγή στο ίδιο κριτήριο οδήγησε, στην απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2001, Nachi Europe [17], σε αντίθετο αποτέλεσμα, συγκεκριμένα οδήγησε στο να απαγορευτεί σε μια επιχείρηση να επικαλεστεί την ακυρότητα κοινοτικής πράξεως ενώπιον του εθνικού δικαστή, και μάλιστα όχι οποιασδήποτε πράξεως, αλλά ενός κανονισμού.

17 — Γ-239/99, Συλλογή 2001, σ. I-1197.

62. Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο ερωτήθηκε επί του κύρους ενός κανονισμού αντιντάμπινγκ από εθνικό δικαστήριο, ενώπιον του οποίου μια επιχείρηση εισαγωγής ζήτησε την επιστροφή των δασμών που κατέβαλε ισχυριζόμενη ότι ο εν λόγω κανονισμός ακυρώθηκε κατόπιν προσφυγής ασκηθείσας από άλλους επιχειρηματίες.

63. Το Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε ότι η ακύρωση αυτή αφορούσε μόνον τους δασμούς για τα εισαχθέντα από τους εν λόγω επιχειρηματίες προϊόντα και, επομένως, όχι την προσφεύγουσα Nachi Europe, αρνήθηκε να εξετάσει αν ο κανονισμός πρέπει να θεωρηθεί άκυρος και έναντι της Nachi Europe, διότι αυτή δεν άσκησε προσφυγή ακυρώσεως, ενώ, ως εισαγωγέας που συνδέεται με τον εξαγωγέα και της οποίας οι τιμές μεταπωλήσεως των εμπορευμάτων αποτέλεσαν τη βάση για την κατασκευή των τιμών εξαγωγής που έλαβε υπόψη ο κανονισμός για τον καθορισμό των περιθωρίων ντάμπινγκ όσον αφορά τον εξαγωγέα, μπορούσε αναμφισβήτητα να ασκήσει παραδεκτώς προσφυγή.

64. Για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, το Δικαστήριο, αφού απέκλεισε την εφαρμογή του άρθρου 241 ΕΚ καθαυτού στο πλαίσιο διαδικασίας για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 234 ΕΚ, έκρινε ότι:

«Εντούτοις, είναι αληθές ότι το άρθρο 241 ΕΚ εκφράζει μια γενική αρχή του δικαίου που εξασφαλίζει στον αιτούντα το δικαίωμα,

στο πλαίσιο προσφυγής ασκούμενης σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο κατά της απορρίψεως της αιτήσεώς του, να προτείνει τον παράνομο χαρακτήρα της κοινοτικής πράξεως, η οποία αποτελεί το έρεισμα της εθνικής αποφάσεως που ελήφθη εις βάρος του, με συνέπεια να μπορεί το θέμα του κύρους της κοινοτικής πράξεως να παραπεμφθεί στο Δικαστήριο στο πλαίσιο της διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως (απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1983, 216/82, Universität Hamburg, Συλλογή 1983, σ. 2771, σκέψεις 10 και 12).

Το Δικαστήριο ανέφερε επίσης ότι η γενική αυτή αρχή διασφαλίζει σε κάθε διάδικο το δικαίωμα να αμφισβητήσει, προκειμένου να επιτύχει την ακύρωση αποφάσεως που τον αφορά άμεσα και ατομικά, το κύρος προγενεστέρων πράξεων των κοινοτικών οργάνων που αποτέλεσαν τη νομική βάση της προσβαλλομένης αποφάσεως, εφόσον ο συγκεκριμένος διάδικος δεν διαθέτει το δικαίωμα να ασκήσει, δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ, ευθεία προσφυγή κατά των εν λόγω πράξεων, τις συνέπειες των οποίων υφίσταται χωρίς να είναι σε θέση να ζητήσει την ακύρωσή τους (απόφαση της 6ης Μαρτίου 1979, 92/78, Simmenthal κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 407, σκέψη 39, και προπαρατεθείσα απόφαση TWD Textilwerke Deggendorf, σκέψη 23).

Πάντως, η γενική αυτή αρχή, η οποία επιδιώκει να διασφαλίζει ότι ο κάθε διάδικος έχει ή είχε τη δυνατότητα να αμφισβητήσει μια κοινοτική πράξη η οποία αποτελεί το έρεισμα αποφάσεως που ελήφθη εις βάρος του, ουδόλως απαγορεύει ένας κανονισμός να καταστεί απρόσβλητος για έναν ιδιώτη, έναντι του οποίου πρέπει να θεωρείται ατομική απόφαση και ο οποίος αναμφιβόλως θα μπορούσε να ζητήσει την ακύρωσή του δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ, πράγμα το οποίο εμποδίζει τον εν λόγω ιδιώτη να προτείνει ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου την έλλειψη νομιμότητας του κανονισμού αυτού (βλ., όσον αφορά απόφαση της Επιτροπής, την προπαρατεθείσα απόφαση TWD Textilwerke Deggendorf, σκέψεις 24 και 25). Αυτό το συμπέρασμα έχει εφαρμογή στους κανονισμούς περί θεσπίσεως δασμών αντιντάμπινγκ, λόγω της διττής φύσεώς τους, [...] των πράξεων με κανονιστικό χαρακτήρα και των πράξεων που μπορούν να αφορούν άμεσα και ατομικά ορισμένους επιχειρηματίες» (σκέψεις 35 έως 37).

65. Έτσι, η αδυναμία ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως κατά κοινοτικής πράξεως, και μόνον αυτή, αποτελεί προϋπόθεση της αναγνωρίσεως δικαιώματος αμφισβητήσεως του κύρους της εν λόγω πράξεως ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, ενώ η μορφή και η φύση της πράξεως είναι αδιάφορες.

66. Εντούτοις, στην παρούσα υπόθεση, η Γαλλική Κυβέρνηση μπορούσε, προδήλως, παραδεκτώς να προσβάλει τις αποφάσεις 98/692 και 1999/514, με συνέπεια να απαγορεύεται σ' αυτή η αμφισβήτηση του κύρους τους ενώπιον του Conseil d'État λόγω απώλειας του σχετικού δικαιώματος σύμφωνα με τη νομολογία που έχει διαμορφωθεί κατόπιν της αποφάσεως TWD Textilwerke Deggendorf, και μάλιστα ανεξαρτήτως της κανονιστικής ισχύος που ενδεχομένως έχουν οι εν λόγω αποφάσεις.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

67. Έτσι, δεδομένου ότι θεωρώ ότι στο πρώτο ερώτημα του Conseil d'État πρέπει

αναμφισβήτητα να δοθεί αρνητική απάντηση δεν χρειάζεται να εξετάσω το δεύτερο ερώτημά του, σχετικά με το κύρος, κατά τον χρόνο που οι γαλλικές αρχές αρνήθηκαν να τις εφαρμόσουν έναντι της National Farmers' Union, των αποφάσεων 98/692 και 1999/514 από την άποψη της αρχής της προφυλάξεως του άρθρου 174 ΕΚ.

68. Εντούτοις, θα ήθελα να προβώ σε ορισμένες σύντομες παρατηρήσεις επί του ζητήματος αυτού.

69. Πρώτον, ζητώντας από το Δικαστήριο να προβεί σε εκτίμηση του κύρους των επίμαχων κοινοτικών αποφάσεων «κατά την ημερομηνία εκδόσεως των αποφάσεων των γαλλικών αρχών», περί απορρίψεως των αιτήσεων της National Farmers' Union, το Conseil d'État όχι μόνο φαίνεται να αγνοεί ότι το κύρος μιας πράξεως πρέπει να εκτιμάται κατά την ημερομηνία κατά την οποία αυτή εκδόθηκε, αλλά φαίνεται να υιοθετεί την άποψη ότι ο αρνούμενος να συμμορφωθεί με μια τέτοια πράξη μπορεί, επιλέγοντας την ημερομηνία κατά την οποία εκφράζει την άρνησή του, να επιλέξει τον χρόνο, ενδεχομένως πολύ απομακρυσμένο από τον χρόνο εκδόσεως της πράξεως, που επιθυμεί να εκτιμηθεί η καταλληλότητα των θεσπισθέντων μέτρων.

70. Αυτό, ας είμαστε σαφείς, είναι απαράδεκτο από κάθε άποψη, διότι αγνοεί παντελώς την ασφάλεια δικαίου και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια μορφή «tempus shopping» επιτρέπουσα κάθε είδους τεχνάσματα.

71. Δεύτερον, θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι η καθιέρωση της αρχής της προφυλάξεως στην κοινοτική έννομη τάξη, τόσο στο πρωτογενές δίκαιο όσο και στη νομολογία, καθώς και στις θέσεις που έλαβε η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, δεν πρέπει, σε καμία περίπτωση, να συνεπάγεται επιστροφή στη δυνατότητα μονομερούς δράσεως.

72. Αφού ο σεβασμός της εν λόγω αρχής έχει ενσωματωθεί στην κοινοτική δράση, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να την επικαλεστούν προκειμένου να αντιταχθούν κατά τη βούλησή τους στην εφαρμογή μέτρων που θεσπίστηκαν στο πλαίσιο της δράσεως αυτής.

73. Τρίτον, ο έλεγχος της τηρήσεως της αρχής της προφυλάξεως από τον δικαστή πρέπει να γίνεται με σύνεση.

74. Ειδικότερα, αφού η αρχή αυτή ισχύει σε καταστάσεις στις οποίες επικρατεί μεγάλη αβεβαιότητα, δεν είναι δυνατό να αναμένουμε από τον δικαστή να επιβάλλει τις δικές του βεβαιότητες, τις οποίες, εξάλλου, όσον αφορά επιστημονικά προβλήματα, δυσχερώς κατανοούμε πού θα μπορούσε να θεμελιώσει.

75. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι η εφαρμογή της αρχής της προφυλάξεως αποκλείεται από τον δικαστικό έλεγχο, αλλά απλώς ότι αναγνωρίζεται ότι ο δικαστής μπορεί, στον τομέα αυτό, να ασκήσει μόνον ένα εξαιρετικά περιορισμένο έλεγχο, δεδομένου ότι πρέπει να παρέχεται στις πολιτικές αρχές ευρεία εξουσία εκτιμήσεως.

76. Τέταρτον, θα ήθελα να τονίσω ότι η αρχή της προφυλάξεως έχει μέλλον μόνο στο μέτρου που, όχι μόνο δεν θα οδηγήσει σε παραλογισμούς, αλλά θα αποτελέσει στοιχείο ορθολογικής διαχειρίσεως των κινδύνων, αποσκοπούσα όχι στο να επιτευχθεί μηδενικός κίνδυνος, κάτι που σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις δεν υπάρχει, αλλά να περιορίσει τους κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένοι οι πολίτες στο χαμηλότερο λογικά αναμενόμενο επίπεδο.

77. Πέμπτον, θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι οι επιταγές του καθεστώτος ΕΚΧΒ δεν πρέπει, για την εφαρμογή της αρχής της προφυλάξεως, να θεωρούνται μεμονωμένα, διότι τα γενικά προληπτικά μέτρα που ισχύουν στο σύνολο της Κοινότητας, παραδείγματος χάρη η απόσυρση των επικίνδυνων ιστών, πρέπει, προφανώς, να τηρούνται για τα εμπίπτοντα στο ΕΚΧΒ προϊόντα. Επομένως, η μη δυνάμενη παντελώς να αποκλειστεί ύπαρξη ενός μολυσμένου βοοειδούς μεταξύ των ζώων που πληρούν τις επιταγές του εν λόγω καθεστώτος δεν σημαίνει ότι η κατανάλωση του κρέατός του συνεπάγεται, per se, απαράδεκτο κίνδυνο από την άποψη των επιταγών της αρχής της προφυλάξεως.

78. Τέλος, θα ήθελα να σημειώσω ότι, όπως και αν εκφράζεται η αρχή της προφυλάξεως, δεν αμφισβητείται ότι η εφαρμογή της αρχής αυτής δεν συνεπάγεται τον αποκλεισμό άλλων εξίσου σημαντικών αρχών. Αυτό ισχύει ιδίως για την αρχή της αναλογικότητας, η οποία θεωρείται αναπόσπαστη συνδεδεμένη με την αρχή της προφυλάξεως καθώς και με την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων.

79. Στο πλαίσιο της τελευταίας αυτής αρχής, θα ήθελα να επισημάνω ότι το καθεστώς ΕΚΧΒ, όπως τόνισε η Επιτροπή, σκοπεί να διασφαλίσει ότι τα βόεια κρέατα που προέρχονται από το Ηνωμένο Βασίλειο και εισάγονται σε άλλα κράτη μέλη δεν συνεπάγονται περισσότερους κινδύνους απ' ό,τι οποιοδήποτε άλλο βόειο κρέας που παράγεται στην Κοινότητα και ότι, απ' ό,τι φαίνεται, ο σκοπός αυτός δεν ελήφθη υπόψη από τις γαλλικές αρχές, οι οποίες επιθυμούσαν το προερχόμενο από το Ηνωμένο Βασίλειο κρέας να είναι απαλλαγμένο από κάθε κίνδυνο, ενώ δεν αμφισβητείται ότι η ΣΕΒ, δυστυχώς, έπληξε και τη γαλλική εκτροφή βοοειδών.

Επί του τρίτου ερωτήματος

80. Φθάνω, έτσι, στο τρίτο και τελευταίο ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου με το

οποίο ερωτάται αν «οι διατάξεις του άρθρου 36 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 30 ΕΚ) περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας παρέχουν σε ένα κράτος μέλος την εξουσία να απαγορεύει τις εισαγωγές γεωργικών προϊόντων και ζώντων ζώων, δεδομένου ότι με τις οδηγίες 89/662/ΕΟΚ και 90/425/ΕΟΚ, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πραγματοποιήθηκε η εναρμόνιση των μέτρων που ήταν αναγκαία για την επίτευξη του προβλεπόμενου από το άρθρο αυτό ειδικού σκοπού της προστασίας της υγείας και της ζωής των ανθρώπων».

81. Όπως προτείνει η National Farmers' Union, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, πρέπει, συναφώς, να αναφερθούμε, κατ' αρχάς, στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 30 ΕΚ όταν έχουν θεσπιστεί μέτρα εναρμονίσεως.

82. Αντί να παραθέσω την απόφαση της 23ης Μαΐου 1996, Hedley Lomas [18], η οποία αφορούσε μια πραγματική κατάσταση πολύ διαφορετική σε σχέση με την επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, προτιμώ να αναφερθώ στις αποφάσεις της 5ης Οκτωβρίου 1977, Tedeschi [19], και της 25ης Μαρτίου 1999, Επιτροπή κατά Ιταλίας [20], με την οποία κρίθηκε ότι:

«όταν μια κοινοτική οδηγία προβλέπει την εναρμόνιση των μέτρων που είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της προστασίας της υγείας των ζώων και των ανθρώπων και διαμορφώνει ορισμένες κοινοτικές διαδικασίες ελέγχου της τηρήσεως των μέτρων αυτών, δεν δικαιολογείται πλέον η εφαρμογή του άρθρου 36, οι δε ενδεδειγμένοι έλεγχοι πρέπει να διενεργούνται και τα μέτρα προστασίας πρέπει να λαμβάνονται εντός του πλαισίου που έχει χαράξει η οδηγία εναρμονίσεως.»

83. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν, ενόψει της ισχύουσας νομοθεσίας για την καταπολέμηση της ΣΕΒ, υφίσταται μια τέτοια κατάσταση.

84. Η Γαλλική Κυβέρνηση θεωρεί ότι το άρθρο 30 ΕΚ δικαιολογεί τα μέτρα τα οποία διατήρησε ή έλαβε μετά την έκδοση από την Επιτροπή των αποφάσεων 98/692 και 1999/514 για τρεις κυρίως λόγους:

1) Το άρθρο 30 ΕΚ εφαρμόζεται διότι οι οδηγίες 89/662 και 90/425/ΕΟΚ του

18 — Γ-5/94, Συλλογή 1996, σ. I-2553. Η υπόθεση αυτή αφορούσε τη συστηματική άρνηση κράτους μέλους να χορηγήσει άδειες για την εξαγωγή ζώντων ζώων για τον λόγο ότι αυτά υφίσταντο στα σφαγεία της χώρας προορισμού μεταχείριση ασυμβίβαστη προς την οδηγία 74/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Νοεμβρίου 1974 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/011, σ. 62), που επιβάλλει την αναισθητοποίησή τους πριν από τη σφαγή.

19 — 5/77, Συλλογή τόμος 1977, σ. 475, σκέψη 35.

20 — C-112/97, Συλλογή 1999, σ. I-1821, σκέψη 54.

Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 1990, σχετικά με τους κτηνιατρικούς και ζωοτεχνικούς ελέγχους που εφαρμόζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο ορισμένων ζώντων ζώων και προϊόντων με προοπτική την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς [21], καθώς και η απόφαση 98/256 και οι προπαρατεθείσες αποφάσεις δεν συνιστούν πλήρη εναρμόνιση.

2) ο σκοπός των μέτρων αυτών είναι υγειονομικός: η ΣΕΒ αποτελεί μείζονα κίνδυνο για την υγεία των ζώων και η δυνατότητα μεταδόσεως της ΣΕΒ στον άνθρωπο με τη μορφή της MCJ αποτελεί μείζονα κίνδυνο για την υγεία των ανθρώπων·

3) τα κατ' αυτόν τον τρόπο θεσπισθέντα μέτρα είναι ανάλογα και αναγκαία σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Η Γαλλική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι οι οδηγίες 89/662 και 90/425 δεν μπορούν, καθαυτές, να ερμηνευθούν ως επιδιώκουσες την καταπολέμηση της ΣΕΒ και της παραλλαγής της που προσβάλλει τον άνθρωπο, της ασθένειας Creutzfeldt-Jacob (στο εξής: MCJ). Επιπλέον, τα θεσπισθέντα κατά της εξαπλώσεως της ΣΕΒ και της MCJ μέτρα στο πλαίσιο των ρητρών διασφαλίσεως των δύο αυτών οδηγιών δεν αποτελούσαν πλήρη εναρμόνιση προληπτικών μέτρων (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Alber στην υπόθεση Eurostock [22] και τις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Γαλλίας [23]). Η πλήρης εναρμόνιση επιτεύχθηκε με την έκδοση του κανονισμού (ΕΚ) 999/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για τη θέσπιση κανόνων πρόληψης, καταπολέμησης και εξάλειψης ορισμένων μεταδοτικών ογκοδών εγκεφαλοπαθειών [24], ο οποίος άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2001·

85. Συναφώς, σημειώνω, κατ' αρχάς, ότι, αναμφισβήτητα, με τις οδηγίες 89/662 και 90/425, που το Conseil d'État αναφέρει με το τρίτο ερώτημα, δεν επιτυγχάνεται κατά κανένα τρόπο η εναρμόνιση των νομοθεσιών και των κανονιστικών ρυθμίσεων των κρατών μελών όσον αφορά την προστασία των ανθρώπων κατά της ΣΕΒ.

86. Όπως το Δικαστήριο τόνισε με την προπαρατεθείσα απόφαση Eurostock «η οδηγία 89/662/ΕΟΚ, θεσπισθείσα στην προοπτική εγκαθιδρύσεως της εσωτερικής αγοράς, αποβλέπει στην εξάλειψη των κτηνιατρικών ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα της Κοινότητας, τονίζοντας τους ελέγχους που πρέπει να διενεργούνται στον τόπο αποστολής και διοργανώνοντας τους ελέγχους που μπορεί να πραγματοποιούνται στον τόπο προορισμού. Έτσι, το άρθρο 1 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε οι κτηνιατρικοί έλεγχοι που πρέπει να γίνονται επί των προ-

21 — ΕΕ L 224, σ. 29.

22 — Απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2000, C-477/98 (Συλλογή 2000, σ. I-10695, σημεία 58 έως 61 των προτάσεων).

23 — Προπαρατεθείσα, σημεία 168 έως 170.

24 — ΕΕ L 147, σ. 1.

ϊόντων ζωικής προελεύσεως που καλύπτονται από ορισμένες οδηγίες [...] να μη διενεργούνται πλέον στα σύνορα, αλλά σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 89/662».

87. Επιπλέον, και η οδηγία 90/425/ΕΟΚ διαμορφώνει τις διαδικασίες με βάση τις οποίες λαμβάνονται τα μέτρα που είναι αναγκαία για την υγειονομική προστασία. Όπως και η οδηγία 89/662, δεν προβλέπει η ίδια τέτοια μέτρα.

88. Εξάλλου, εξακολουθώ να υποστηρίζω την άποψη που υποστήριξα και με τις προτάσεις μου επί της προπαρατεθείσας υποθέσεως Επιτροπή κατά Γαλλίας ότι η πλήρης εναρμόνιση στον τομέα της καταπολεμήσεως της ΣΕΒ επήλθε στο πλαίσιο του κανονισμού 999/2001.

89. Εντούτοις, θεωρώ, ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι το Δικαστήριο, στις προπαρατεθείσες αποφάσεις Tedeschi και Επιτροπή κατά Ιταλίας, χρησιμοποίησε την έκφραση «εναρμόνιση που είναι *αναγκαία* για τη διασφάλιση της προστασίας της υγείας» και όχι «πλήρης εναρμόνιση» [25].

25 — Η υπογράμμιση δική μου.

90. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν το εξαγωγικό καθεστώς με χρονολογική βάση, το οποίο θεσπίστηκε πριν από τη θέση σε ισχύ του κανονισμού 999/2001, είναι ή όχι ικανό να διασφαλίσει την προστασία της υγείας των υπηκόων άλλων κρατών μελών, όταν προϊόντα βοοειδών αποστέλλονται από το Ηνωμένο Βασίλειο.

91. Είναι βέβαιο ότι η απόφαση 98/692, που τροποποίησε την απόφαση 98/256, η οποία εγκαθιδρύει το καθεστώς αυτό, δεν αποτελεί «οδηγία εναρμονίσεως» υπό την κλασική έννοια του όρου, όπως συνέβαινε με τις επίμαχες στις προπαρατεθείσες υποθέσεις Tedeschi και Επιτροπή κατά Ιταλίας οδηγίες.

92. Πρόκειται, πράγματι, για την υπό προϋποθέσεις άρση της απαγορεύσεως των εξαγωγών. Οι προϋποθέσεις, όμως, με τις οποίες συνοδεύεται η άρση της απαγορεύσεως είναι τόσο, αν όχι περισσότερο, λεπτομερείς όσο και τα «μέτρα εναρμονίσεως» που περιλαμβάνονται σε πολλές κλασικές οδηγίες. Οι τελευταίες περιορίζονται συχνά στην απαρίθμηση των χημικών ουσιών που επιτρέπεται ή απαγορεύεται να περιλαμβάνονται στα τρόφιμα.

93. Δεν χρειάζεται να περιγράψω εδώ ακόμη μια φορά τα χαρακτηριστικά του καθεστώτος ΕΚΧΒ. Αρκεί να διαπιστώσω ότι, όσον αφορά το συγκεκριμένο πρόβλημα που αποτελεί αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, ήτοι τις εξαγωγές βοείου κρέατος από το Ηνωμένο Βασίλειο προς τα

λοιπά κράτη μέλη, το αρμόδιο κοινοτικό όργανο προέβλεψε, κατά τρόπο λεπτομερή, τις προφυλάξεις και τα μέτρα ελέγχου που πρέπει να εφαρμόζονται σχετικά με τις αγέλες βοοειδών στα σφαγεία και στα εργαστήρια τεμαχισμού καθώς και κατά τη διάρκεια της μεταφοράς.

94. Επομένως, συνάγεται το συμπέρασμα ότι ο κοινοτικός νομοθέτης «κάλυψε τον χώρο» και δεν υπάρχει πλέον περιθώριο για την λήψη μέτρων διασφαλίσεως βάσει του άρθρου 230 ΕΚ.

95. Κατά την άποψή μου, αυτή ήταν, εξάλλου, η θέση που εμμέσως έλαβε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Eurostock. Στην απόφαση αυτή, το Δικαστήριο ερωτήθηκε επίσης αν, στο πλαίσιο καταπολεμήσεως της εξαπλώσεως της ΣΕΒ, ένα κράτος μέλος μπορούσε να λάβει συντηρητικά μέτρα προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/662 δεδομένου ότι η Επιτροπή είχε εκδώσει απόφαση βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 4, της ίδιας οδηγίας αλλά ανέβαλε την έναρξη ισχύος της αποφάσεως αυτής, ή αν, σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, ένα κράτος μέλος μπορούσε να δικαιολογήσει για λόγους προστασίας της υγείας των ανθρώπων, δυνάμει του άρθρου 36 της Συνθήκης, μέτρα περιλαμβάνοντα απαγόρευση εισαγωγής από άλλο κράτος μέλος ορισμένων υλικών που προέρχονται από βοοειδή. Το Δικαστήριο απάντησε καταφατικά όσον αφορά τη δυνατότητα απαγορεύσεως εισαγωγής των προϊόντων αυτών ως συντηρητικό μέτρο προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 89/662 και θεώρησε ότι δεν χρειάζεται να απαντηθεί το ερώτημα σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 30 ΕΚ.

96. Λεχθέντος τούτου, το γεγονός ότι το άρθρο 30 ΕΚ δεν εφαρμόζεται πλέον στον τομέα αυτό ουδόλως στερεί από τα λοιπά κράτη μέλη τη δυνατότητα να λάβουν, σε περίπτωση που ανακύψουν προβλήματα, συντηρητικά μέτρα.

97. Συναφώς, είναι δυνατό να παρουσιαστούν διάφορες καταστάσεις[26]. Έτσι, σε ορισμένες περιπτώσεις, το κράτος μέλος μπορεί να προσφύγει στο άρθρο 9, παράγραφος 4.

26 — Παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι η οδηγία 90/396/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1990, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τις συσκευές αερίου (ΕΕ L 196, σ. 15), που αποτέλεσε αντικείμενο της προπαρατεθείσας υποθέσεως Επιτροπή κατά Ιταλίας, επιχειρεί η ίδια τη διάκριση μεταξύ των διαφορετικών καταστάσεων που ενδέχεται να παρουσιαστούν, αφού το άρθρο 7 της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:
«1. Όταν κάποιο κράτος μέλος διαπιστώσει ότι κανονικά χρησιμοποιούμενες συσκευές που φέρουν το σήμα ΕΚ είναι δυνατό να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλεια προσώπων, κατοικιδίων ζώων ή αγαθών, λαμβάνει κάθε πρόσφορο μέτρο προκειμένου οι εν λόγω συσκευές να αποσυρθούν από την αγορά ή να απαγορευθεί ή να περιοριστεί η διάθεσή τους στην αγορά. Το εν λόγω κράτος μέλος ενημερώνει αμέσως την Επιτροπή σχετικά με τα μέτρα αυτά, αναφέροντας τους λόγους για τους οποίους έλαβε την απόφασή του και, ειδικότερα, αν η μη πιστότητα οφείλεται σε:
α) μη τήρηση των βασικών απαιτήσεων του άρθρου 3, σε περίπτωση που η συσκευή δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα του άρθρου 5, παράγραφος 1·
β) κακή εφαρμογή των προτύπων του άρθρου 5, παράγραφος 1·
γ) ελλείψεις των ίδιων των προτύπων του άρθρου 5, παράγραφος 1.
2. Η Επιτροπή συνεννοείται με τα ενδιαφερόμενα μέρη το ταχύτερο δυνατόν. Όταν, μετά τις συνεννοήσεις αυτές, η Επιτροπή διαπιστώσει ότι δικαιολογείται η λήψη των μέτρων που αναφέρονται στην παράγραφο 1, ενημερώνει αμέσως σχετικά το κράτος μέλος το οποίο έλαβε τα μέτρα καθώς και τα υπόλοιπα κράτη μέλη.»

98. Αφενός, όπως η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή δέχθηκαν κατά τη διάρκεια της παρούσας διαδικασίας, ακόμη και όταν η Επιτροπή λάβει μέτρα κατ' εφαρμογήν του άρθρου 9, παράγραφος 4, της οδηγίας 89/662, ένα κράτος μέλος μπορεί να λάβει προσωρινά συντηρητικά μέτρα, εφόσον τα μέτρα αυτά δικαιολογούνται από στοιχεία τα οποία η Επιτροπή δεν μπόρεσε να λάβει υπόψη της προηγουμένως.

99. Κατά την άποψή μου, αυτό θα συνέβαινε, παραδείγματος χάριν, σε περίπτωση που προέκυπτε ότι η ΣΕΒ εξαπλώνεται και με άλλους τρόπους εκτός από τους μέχρι στιγμής παραδεδεγμένους.

100. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος μέλος πρέπει, εντούτοις, να κοινοποιήσει αμέσως στην Επιτροπή και τα άλλα κράτη μέλη τα μέτρα αυτά (άρθρο 9, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο).

101. Αν η Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας της κτηνιατρικής επιτροπής, αρνείται να τροποποιήσει την κοινοτική ρύθμιση, το κράτος μέλος μπορεί να προσβάλει την απόφαση αυτή ενώπιον του Δικαστηρίου υποβάλλοντας επίσης αίτηση λήψεως ασφαλιστικών μέτρων προκειμένου να επιτύχει την αναστολή της αποφάσεως της Επιτροπής και τη συνακόλουθη άδεια διατηρήσεως του εθνικού μέτρου διασφαλίσεως.

102. Είναι αληθές ότι η διαδικασία αυτή διαφοροποιείται από αυτή του άρθρου 30 ΕΚ στο μέτρο που, αν ένα κράτος μέλος θεσπίσει μέτρα προστασίας βάσει της διατάξεως αυτής, στην Επιτροπή εναπόκειται να ασκήσει ενδεχομένως προσφυγή λόγω παραβάσεως ενώπιον του Δικαστηρίου. Όμως, και στις δύο περιπτώσεις, τα μέτρα διασφαλίσεως θεσπίζονται με πρωτοβουλία του κράτους μέλους και στο Δικαστήριο εναπόκειται, σε τελική ανάλυση, να κρίνει τη βασιμότητά τους.

103. Αφετέρου, με την προπαρατεθείσα απόφαση Eurostock το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να απαγορεύσει την εισαγωγή υλικού ενέχοντος κινδύνους σχετικά με τη ΣΕΒ ως συντηρητικό μέτρο προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 89/662, όταν η Επιτροπή εξέδωσε απόφαση, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 9, παράγραφος 4, της ίδιας οδηγίας, μολονότι η ημερομηνία εφαρμογής των μέτρων που προβλέπει η απόφαση αυτή μετατέθηκε.

104. Επιπλέον, σε άλλες περιπτώσεις, ένα κράτος μέλος μπορεί να αντιταχθεί στις εισαγωγές χωρίς μάλιστα να είναι υποχρεωμένο να στηριχθεί στο άρθρο 9, παράγραφος 1. Αυτό συμβαίνει, πρώτον, όταν δεν υφίστανται ακόμη όλες οι συνιστώσες του καθεστώτος αυτού.

105. Αυτό επιβεβαιώθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε, συγκεκριμένα, ότι υπήρξαν δυσκολίες για την ερμηνεία και κατά συνέπεια για την εφαρμογή της τροποποιημένης αποφάσεως 98/256 καθόσον οι επιβληθείσες σε όλα τα κράτη μέλη επιταγές σχετικά με τον εντοπισμό της προελεύσεως δεν ήταν ούτε σαφείς ούτε ακριβείς. Οι ερμηνευτικές αυτές δυσχέρειες αποσαφηνίστηκαν με το μνημόνιο συμφωνίας για το οποίο γίνεται λόγος στην απόφαση αυτή και το Δικαστήριο έκρινε ότι η Γαλλική Δημοκρατία έπρεπε να διαθέτει εύλογη προθεσμία για να εφαρμόσει την τροποποιημένη απόφαση 98/256 και την απόφαση 1999/514 «όπως ερμηνεύθηκαν και διευκρινίστηκαν με το μνημόνιο συμφωνίας».

106. Το Δικαστήριο έκρινε, συνεπώς, ότι η παράβαση που συνίστατο στη μη εφαρμογή των αποφάσεων αυτών είχε αποδειχθεί μόνο για τον χρόνο μετά τη λήξη της προθεσμίας που τάχθηκε στη Γαλλική Δημοκρατία με την αιτιολογημένη γνώμη, δηλαδή μετά τις 30 Δεκεμβρίου 1999.

107. Επομένως, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση περί άρσεως της απαγορεύσεως εξαγωγών δεν μπορούσε να αντιταχθεί στη Γαλλική Δημοκρατία κατά την προβλεφθείσα από την απόφαση αυτή ημερομηνία, ήτοι την 1η Αυγούστου 1999. Αυτό σημαίνει ότι, έως τις 30 Δεκεμβρίου 1999, εξακολουθούσε να ισχύει η απαγόρευση εξαγωγών, η οποία επιβλήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο με την απόφαση 98/256 στην αρχική της μορφή και το συνακόλουθο δικαίωμα της Γαλλικής Δημοκρατίας να απαγορεύσει τις εισαγωγές, το οποίο προέκυπτε από την απόφαση αυτή.

108. Δεύτερον, το ίδιο θα συνέβαινε αν αποδεικνυόταν ότι το κράτος μέλος εξαγωγής δεν εφαρμόζει με αρκετή αυστηρότητα το ΕΚΧΒ και ότι κρέατα μη σύμφωνα προς το καθεστώς αυτό φθάνουν έως τα σύνορα των υπολοίπων κρατών μελών. Στην περίπτωση αυτή, αυτά τα κράτη μέλη μπορούν, κατά τον ίδιο τρόπο, να θεωρήσουν ότι εφαρμόζεται πάντα το κοινοτικό μέτρο διασφαλίσεως, ήτοι η απαγόρευση αποστολής προϊόντων μη σύμφωνων προς το καθεστώς ΕΚΧΒ.

109. Επομένως, καταλήγω, παραφράζοντας την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, ότι, όσον αφορά το συγκεκριμένο επίμαχο στη διαφορά της κύριας δίκης ζήτημα, ήτοι τις ευθείες εξαγωγές βοείων κρεάτων από το Ηνωμένο Βασίλειο προς τη Γαλλία, η ισχύουσα κοινοτική ρύθμιση προβλέπει τα μέτρα εναρμονίσεως που είναι αναγκαία για την προστασία της υγείας των ανθρώπων και των ζώων, διαμορφώνει επαρκείς κοινοτικές διαδικασίες ελέγχου της τηρήσεώς τους και επιτρέπει επίσης τη λήψη συντηρητικών μέτρων σε περίπτωση που ανακύψουν απρόβλεπτα προβλήματα, εις τρόπον ώστε να μην δικαιολογείται πλέον η προσφυγή στο άρθρο 30 ΕΚ.

Πρόταση

110. Ολοκληρώνοντας την εξέταση των ερωτημάτων που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, προτείνω να δοθούν στο Conseil d'État οι ακόλουθες απαντήσεις:

«— Ένα κράτος μέλος δεν μπορεί, επ' ευκαιρία διαφοράς που ανέκυψε ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, να θέσει εν αμφιβόλω το κύρος αποφάσεων που εκδόθηκαν με βάση το άρθρο 189, παράγραφος 4, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 249, παράγραφος 4, ΕΚ), των οποίων ήταν αποδέκτης και τις οποίες δεν προσέβαλε με προσφυγή ακυρώσεως εντός της προβλεπόμενης από το άρθρο 230 ΕΚ προθεσμίας.

— Η Γαλλική Δημοκρατία δεν μπορούσε να στηριχθεί στο άρθρο 30 ΕΚ για να απαγορεύσει τις εισαγωγές βοείων κρεάτων ή προϊόντων με βάση το βόειο κρέας που προέρχονται από το Ηνωμένο Βασίλειο και πληρούν τις επιταγές που τίθενται με τις αποφάσεις 98/256/ΕΚ του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 1998, σχετικά με επείγοντα μέτρα για προστασία από την σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών και σχετικά με την τροποποίηση της αποφάσεως 94/474/ΕΚ και την κατάργηση της αποφάσεως 96/239/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 98/692/ΕΚ της Επιτροπής, της 25ης Νοεμβρίου 1998, και 1999/514/ΕΚ της Επιτροπής, της 23ης Ιουλίου 1999, για τον καθορισμό της ημερομηνίας κατά την οποία μπορεί να αρχίσει η αποστολή από το Ηνωμένο Βασίλειο προϊόντων που προέρχονται από βοοειδή σύμφωνα με το βασιζόμενο στην ημερομηνία καθεστώς εξαγωγής δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 5, της αποφάσεως 98/256/ΕΚ του Συμβουλίου.»